

tidsskrift.dk

Lidt om Syd-Arabien.

Geografisk Tidsskrift, Bind 25 (1919)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0025-PDF/gto_0025_67987.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67987>

pdf genereret den : 22/5-2008

Desas Interesser, og som skal sørge for, at ingen bliver forurettet. Efter det tertiære Fags Størrelse oppebærer han herfor som Løn Afgrøden af $\frac{1}{2}$ —1 bouw sawah eller ogsaa i nogle Egne 1 Gylden per bouw om Aaret. Endvidere skal for Fuldstændighedens Skyld lige nævnes, at Vandet i Modsætning til, hvad der sker i de engelske Besiddelser, bliver givet gratis til Befolkningen, saa at Regeringen kun indirekte drager Fordel af sine Bevandingsanlæg derved, at Skatten, den saakaldte »landrente«, der bestaar i en vis Procentdel af Jordens Afgrøde, bliver større. Den allerstørste Del af de paa Java anlagte Bevandingsanlæg maa derfor betragtes som »reliefworks«, der udelukkende er anlagt for at forbedre Befolkningens økonomiske Tilstand, da næsten intet Anlæg har vist sig virkelig rentabelt i almindelig kommerciel Forstand.

Vi vil nu lige kaste et Blik paa Forholdene i den tørre Tid, altsaa paa Maanederne Maj-September. Forholdene er da ganske anderledes. Markerne ligger da enten brak eller er beplantet med Sukkerrør og polowidjo, det vil sige Majs, Bønner Jordnødder o. s. v. Medens Sukkerrørene, som netop i denne Tid vokser stærkt, i hvert Tilfælde under længere Tørkeperioder maa bevandes kunstigt for ikke at gaa til Grunde, fordrer de andre nævnte Kulturer mindre Vand, selv om de heller ikke helt kan undvære det. Herved opstaar der ofte Rivninger og Besværigheder, da Vandføringen i Ledningerne ofte ikke er mere end fra 10—15% af det normale, saa at man, selv om ogsaa Vandet fordeles med den største Samvittighedsfuldhed, ikke kan tilfredsstille alle Fordringer. Sukkerfabrikanterne, der ser deres Rør gaa Døden i Møde, hvad der

betyder Tab paa Millioner, vil have alt Vandet, og Javaneren, der paa sin Side ser sin Føde gaa til Grunde, vil begribeligvis, og med Rette, ogsaa have sin Del deraf. Indtil 1918 bestod der nu paa Java den for Javanerne meget ubillige »Dag- og Natordning«, som bestod heri, at Sukkermarkerne fik alt Vandet om Dagen, og Javanerne om Natten, hvad der naturligvis havde til Følge, at det meste Natvand løb ubenyttet bort, da de indfødte absolut ingen Lyst følte til at arbejde i Marken om Natten, dels af Frygt for vilde Dyr, dels af Frygt for onde Aander. For Resten siger det sig selv, at han, selv om han havde turdet arbejde om Natten, ikke kunde have udført meget Markarbejde, bælgmørkt som det er, naar da ikke Maanen netop skinner. Saaledes blev der for ham kun de sidste Aftentimer og de første Morgentimer tilbage til at udføre det højst nødvendige. Med dette System er der nu brudt, og i hvert tertiært Fag bliver der nu bygget et lille Reservoir, hvori alt Natvandet bliver opsamlet, saa at Bevandingen nu udelukkende finder Sted om Dagen, et System, der overalt har vundet almindelig Tilfredshed.

Skønt de i disse to Artikler givne Meddelelser om Risen, dens Dyrkning og Bevanding, langt fra giver sig ud for at være udtømmende og derfor ogsaa nærmest er at betragte som korte Skitser, haaber jeg dog herved at have givet et lille Indblik i ikke alene Risens Historie, men ogsaa i Irrigatieingeniørens vidtom fattende Arbejdsomraade. Ikke alene, at han maa være godt hjemme i sin Vandbygning, men heller ikke for Landbrugets, Geologiens eller Statsøkonomiens Hemmeligheder maa han staa fremmed.

Palembang, Maj 1919.

H. Birket-Smith.

Lidt om Syd-Arabien.

Af

Professor Ole Olufsen.

I de sidste halvhundrede Aar, før Verdenskrigen udbrød, var der Liv og Arbejde indenfor den geografiske Forskning. Ekspeditioner gik ud og kom hjem med værdifulde Resultater fra Klodens forskellige Egne, saa vi efterhaanden fik et ganske godt Indblik i og Overblik over Verdensdelene fra Syd til

Nord og i deres inderste Hjerter. Men der er langt tilbage endnu, før vi kan sige, at vi kender Jorden. Til mange Egne har vi kun en ganske overfladisk Kendskab; der er Lande paa Jorden, der kun kendes fra en enkelt Rejsende, der har lagt sin Rute herigennem, medens der til Højre og Venstre

for Ruterne ligger uexploreret Terræn, der er større end evropæiske Riger, og uhyre store Strækninger ligger hen som fuldstændig ukendt. Der er saaledes Plads nok for Opdagelsesrejser baade i de indre Kontinenter i Asien og Sydamerika og desuden i Oceanien, foruden at der ligger et uhyre Detailarbejde for de geografiske Forskere næsten overalt. Man maa nu haabe, at det før Krigen herskende livlige, internationale geografiske Samarbejde paa Forsknings, Ekskursionernes og Kongressernes Omraade atter maa komme i sin Gænge, saaledes at Kendskabet til Jorden kan blive Almenhedens Ejendom. Særlig haaber Geograferne nu paa, at de faa Nationer, der ved Skæbnens Tilskikkelse sidder inde med Indflydelsen paa den største Del af Jorden, efter Freden vil stille sig velvilligt overfor andre Nationers fredelige og kun af ideelle Hensyn ledede Forskninger indenfor deres Interessesfærer, hvad vi sikkert har god Grund til at forudsætte.

Hvad f. Eks. Englands Indflydelse i Asien angaar, da har denne i de nyere Tider altid været stor, og efter Krigen er den blevet endnu større, idet den britiske Aand svæver over alle Lande i Syd-Asien og en stor Del af Centralasien fra Ægypten til Borneo, og indenfor den Sfære ligger der gamle Kulturlande, der forlængst burde været eksploreret i Detailler af Hensyn til den store Interesse de har; men som for en stor Dels Vedkommende er ganske ukendt i Europa.

Til den sidste Kategori hører Afghanistan, der i mange Tider har været og endnu er et af Verdens mindst kendte Lande, hvilket skyldes de noksom kendte særlige politiske Forhold, der har hersket imellem England og Rusland i Forbindelse med Befolkningens krigerske Karakter. Talrige Ekspeditioner har færdedes i Centralasien, alle er gaaet udenom Afghanistan og de smaa Bjærggriger i dets Nærhed. Rimeligvis har England under Krigen opnaaet nærmere Kendskab til Landet, men næsten intet er kommet til Almenhedens Kundskab.

Noget lignende som med Afghanistan er Tilfældet med Arabien. Her er de historiske Veje gaaet udenom og det er relativt faa geografiske Rejsende, der har vovet sig ind i Landet, trods de store evropæiske Rutedampere daglig i Mængde passerer og har passeret dets Kyster. Grunden til denne vor Mangel paa Kendskab til Arabien har ligget i, at det tyrkiske Herredømme, eller de fleste Steder deres Mangel paa Herredømme over Arabien, fanatisk Islamisme, Landets Deling imellem et Utal

af Sultaner, Scheiker og Nomadestammer, hvor egentlig ingen udøvede nogen effektiv Magt, i Forbindelse med Arabernes legaliserede Plyndringslyster og de vanskelige Terræforhold: Ørkener og øde vandløse Egne, samt et i visse Henseender vanskeligt Klima, har afskrækket baade Forskere og Erobrere. I Henseende til Befolkningens Holdning overfor Evropæerne vil Forholdet sikkert under Englands Auspicier blive betydelig forbedret, og dermed vil den Fare, der truer Forskningen, være stærkt reduceret, da selve de geografiske Forhold ikke er værre for Ekspeditionerne end saa mange andre Steder paa Jorden.

Vi kender praktisk talt saa lidt til den store massive Halvø, der er saa stor som $\frac{1}{3}$ af Europa, trods den Interesse Arabien har baade i geografisk og kulturhistorisk Henseende. De Gamle kendte kun Arabien paa Kysterne. Erobrerne forsøgte ikke at trænge herigennem. Rom sendte i Aaret 22 f. Chr. en militær Ekspedition til Jemen, og indtil Midten af det 18. Aarh. var de eneste Efterretninger, man fik i Europa, den der flød fra Pilgrimme til Mekka. Tyrkerne holdt sig kun paa Kysterne, og i Syden kom de aldrig. I 1810-20 trængte dog en ægyptisk Armé ind i Vahabitternes Land. Hvor Arabien begynder i Nord er vanskeligt at afgøre med Sikkerhed. Ved sin Grænse paa 1000 km mod Eufrat-Bassinet er den et asiatiske Land, men afrikansk ved sin Kontur, sin Orientering af Bjærgene og sit Klima. Skønt knyttet til to Kontinenter er Arabien bleven en Verden for sig, og det er ikke saa underligt, at den hedder Djezireh-el-Arab, Arabernes Ø. Kun ved Islams Indførelse skete den store Eksplosion af de latente Kræfter, der satte store Spor i Asien, Afrika og Europa. Arabiens Areal kan vel sættes til godt 3 Millioner km² og Befolkningstallet til c. 5-6 Millioner. Befolkningen er i det hele svag og spredt.

Hele Arabien er saa godt som omgivet af en Randkæde eller Parallelkæder, og Centret for den umaadelige Flade er Nedjed eller det høje Land, Vahabitternes Land. Nord for dette Centralplateau falder Landet til Eufrats Sletter, og et Terræn med mindre Højder og Ørkener fortsætter sig overalt mod Syd. For den nordlige Dels Vedkommende indtil Nedjed samt for Kysternes i Øst og Vest er der, trods de dermed forbundne Farer, ikke saa faa Forskningsrejser at notere, saaledes Carsten Niebuhr, der egentlig var den første evropæiske Undersøger 1762, derefter følger Seetzen, Burckhardt,

Ali-bey Chédoufau og Tamissier, Ferret, Galinier, Fresnel, Arnaud, Guarmani, Doughty, Blunt, Huber, Halévy, Musil, Palgrave, Pelly etc; men det fylder kun lidt i det mægtige Land. Og hvad Syden angaar, da ligger den store Blok imellem Linjerne Aden-Nedjed-Oman som et blankt Kortblad for os med Undtagelse af et Par Forskninger, der er gjort i Kystlandet, det vi plejer at benævne under et Hadramaut.

Før Verdenskrigen havde Tyrkerne nominelt Herredømmet i Vest henad Aden til, i Øst henad Oman til. I Nedjed herskede Vahabitter-Scheikerne uafhængigt. I Aden har England haft en Koloni siden 1839, ligesom Oman i utallige Aar har været en Vasalstat af Storbritannien. Desuden har Forholdene i mange Aar før Verdenskrigen udviklet sig saaledes, at den engelske Indflydelse var den herskende rundt om Kysterne af den persiske Golf, hvor Buschir, Mohammera, Koveit og Bahreinerne maatte anses for Englændernes faste Støttesteder. Under Krigen besatte Englænderne Mesopotamien, hvorved det tyrkiske Supremati forsvandt baade der og i Kystlandet El Hasa imellem Koveit og Oman. I Vest besattes Palæstina og Sinaihalvøen, medens England fik udnævnt en særlig Konge over Hedjas, hvad der stemte særdeles godt med Arabernes Tilbøjeligheder, idet disse baade i Hedjas og Jemen altid har hadet Tyrkerne og helst saa et arabisk Kalifat i Stedet for det tyrkiske. Fra Palæstina til Aden er Tyrkerne altsaa bortjaget, og i Syden, i Hadramaut og Scheher, kom Tyrkerne aldrig. Den eneste europæiske Nation, der nu har Indflydelse i Arabien fra Palæstina rundt om Halvøen til op i Eufrat og Tigrislandet, er England. I det Indre maa man antage, at Vahabitterne regerer uafhængigt i deres Oaser i Nedjed, ligesom Indre-Arabiens Nomade-Beduiner strejfer om under deres sædvanlige Stammehøvdinge, som de altid har gjort, kun respekterende deres egne Love. Paa Kysterne, som ud over Nedjeds Oaser er det eneste af Arabiens Land, der har nogen økonomisk Værdi, bestaar de lokale Regeringer af en Konge i Hedjas samt af et umaadeligt Antal Scheiker og Sultaner, ofte en i hver By, der nu er Vasaller af England.

Medens vi i Evropa er i Besiddelse af en Del Viden om Kystlandene indtil Aden og Oman inklusive og det nordlige Arabien, har der saa at sige hersket Dødsstillehed om Arabiens Sydkyst fra Aden til Oman, trods den alfare Vej for de europæiske Søfarere gaar lige forbi.

Vi har kun nogle faa gamle Rejsende at støtte os til samt enkelte smaa Meddelelser nu og da i enkelte geografiske Tidskrifter. Paa Grundlag af disse skal her forsøges at give et løst Overblik over denne Kyst. Har der til Dato overhovedet været nogen europæisk Indflydelse her, saa har den været engelsk, og muligvis ligger England inde med mere detaljerede Oplysninger, der imidlertid ikke naar ud til Offentligheden. Sandsynligheden taler dog maaske mere for, at Englænderne hidtil har nøjedes med at lægge til ved visse Punkter paa Kysten og ikke foretaget Rejser af Betydning i det Indre.

Ligesom det øvrige Arabiens Kyster synes Syd-Arabien i den største Del af sin Udstrækning at være dækket af en eller flere Parallelkæder. Særlig i den Del af Hadramaut (Hadramaut menes at betyde det solbrændte Land, og blandt flere Muhammedanere er det en almindelig Tro, at onde Afdødes Sjæle gaar til Hadramaut), hvor Wrede udførte sin berømte Rejse i 1843, i Hovedsagen op langs den 48 Lgd. Grad østl. Grw. til Randen af den store Ørken lidt Nord for 16° nordl. Bredde, synes Bjærgene at antage en kompakt Masse, medens baade Kædernes Antal og Højde aftager fra Ras Fartak mod Øst og omtrent fra Kuria-Muria-Øerne til 58° østl. Lgd. Grw., der hvor Wellsted i 1836 endte sin Rejse fra Oman, ganske forsvinder eller kun viser sig hist og her i Form af Skrænter til Havet, til hvis Bred ellers her den nøgne flade Strand med sine Ørkenklitter slutter sig. Havdybden gaar som Regel jævnt udad, et Sted er Dybden c. 2000 Meter c. 6-7 km fra Kysten.

Den Del af Kysten, der har størst Interesse, strækker sig fra Aden til Ras Fartak, idet der her i Bjærgene bor en ret talrig Befolkning. Herfra mod Øst er den meget faatallig, og fra Djebel Masirah til henad Oman er Kysten, saa vidt vides, ganske øde og mennesketom, maaske med Undtagelse af enkelte Fiskepladser.

Det er særlig i visse Højder i Bjærglandet, Araberne bor, der hvor Regnen falder, og Terrasserne kan dyrkes.

Paa sine Steder staar Bjærgene som en Mur ud til Kysten f. Eks. ved den vigtige Havneby, Makalla, hvor de naar en Højde af 2400 Meter, og hvor Landskabet frembyder et lignende Syn fra Havet som ved Maskat i Oman. Ligeledes naar Skrænterne ved Ras Fartak en ganske formidabel Højde. Paa Stielers Kort er den noteret til 760 Meter. Men paa

de fleste Steder er der en smal, øde Forstrand, der enten dækkes af et Virvar af sønderrevne Klippeblokke, ofte røde af Farve, som beskylles af en rasende Brænding, der slaar sit Skuinsprøjt saa langt ind, at Kamelkaravanerne som Regel vanskeligt kan færdes langs selve Stranden. Andre Steder dækkes Forstranden af skinnende hvide Flyvesandsklitter. Der hersker ofte stærke Storme ved Arabiens Sydkyst, og Sydvestmonsunens mod Kysten strømmende Vandmasser sætter sine tydelige Spor paa Kystlandet. Hvor Bjærgmaterialet har kunnet modstaa Havet, staar de stejle som Mure ned til den arabiske Sø; hvor de bestaar af mere sprøde Substanser, er de enten gennemædt af Vandet og har antaget de underligste Former eller er helt forstyrrede, saa deres Rester kun ligger her i Form af spredte Blokke. Paa alle Dele af Kysten stiger Landet meget hurtigt fra Havet ind mod den store ganske ukendte Højørken, den eneste Ørken paa Jorden, som ikke er bleven betraadt af hvide Mænd.

Kysten har ingen Steder dybere Indskæringer, Fjorde eller Bugter, hvad der er en Følge af Bjærgenes Beliggenhed parallelt med Kysten; men paa den anden Side findes der adskillige smaa Enklaver langs Bjærgkysten, hvor Araberskibene ligger i Læ særlig for Sydvestmonsunen, og i Juni Maaned venter paa Nordøstmonsunen til Farten paa det røde Hav og Østafrika. Som bekendt er Kystaraberne og har altid været ivrige Søfarere. I gamle Dage foretog de lange Rejser baade mod Øst og Vest, og Handelen paa Afrika, det røde Hav, den persiske Golf og Indien var i Hovedsagen i deres Hænder. Men ogsaa nu foretager de lange Rejser paa det stormende Hav i deres usle Skibe, hvis Planker ofte kun sammenholdes af Palmefibrer. De skal lide meget af Søsye og ingenlunde befinde sig særlig trygt paa Havet, hvor de med ængstelige Blikke passerer hvert Forbjærg og ofrer til det, naar det lykkelig og vel er passeret.

Hvad Bjærgmaterialet angaar, har vi, som i alt det øvrige kun spredte usammenhængende Oplysninger at holde os til. Det maa vist anses for sandsynligt, at Bjærgenes Grundstok bestaar af haarde Stenarter som Granit, hvorpaa Klippetierne i det Indre i Tidens Løb ofte er slidt ganske spejlglatte.

Næst efter Graniten maa vistnok Kalk-, Skifer- og Konglomeratdannelser anses for de mest karakteristiske, heriblandt træffer vi Koralkalk med mange Forsteninger, Kridt og Gips. Det hvide Kridt er

ofte overtrukket med den bekendte Ørkenlak, der fremkommer ved en naturkemisk Proces. Iøvrigt kan omtales Liassandsten, Kvarts, Agat, Chalcedon og lithografisk Skifer. Ved Borum, en lille By, der ligger tæt Vest for Makalla, i Baggrunden af en Bugt og omgivet af Daddelpalmer, bestaar Bjærgene af Konglomerat, Kalksandsten og Jaspis. Selve Kysten, der er ganske øde og vegetationsløs, veksler med Klipper og blændende hvide Sandhøje. Byen har kun nogle Hundrede Indbyggere, men dens Rhed er godt beskyttet mod Sydvestmonsunen, hvorfor mange Araberskibe holder til her og ligger for Anker i denne Monsuns Tid; særlig i Juni Maaned, hvor Søen gaar højt ved Makalla, Sydkystens Hovedby. Forøvrigt er Byen bekendt for sine Kilder, der har herligt Drikkevand, og for sine varme Svovlkilder, omkring hvilke der er muret Badebassins af Cement.

Ligesom i de øvrige arabiske Bjerge og i Arabiens indre Højland findes ogsaa i Sydens Randkæder mange vulkanske Dannelser. Wrede har saaledes truffet paa store Lava- og Obsidianlag, begge af sort Farve, foruden mange Kraterdannelser, og fra anden Side meldes om basaltiske Formationer. Jærn skal der findes en Del af i Bjærgene, hvilket paa mange Steder fremgaar af deres Farve.

Bjærgenes største Højde maa, efter hvad man kan skøne, ligge imellem 2-3000 Meter, altsaa som i Jemen, hvorimod Bjærgene i Hedjas er lavere. Paa engelske Kort sættes de betydeligt lavere, end Wrede skønner dem til; men hvilke Holdepunkter, de engelske Kort har i saa Henseende, forlyder der intet om. De trænger som alt andet i disse Egne til nærmere Undersøgelse.

Hvad der ingen Tvivl er om, er at Bjærgene har en overordentlig sønderreven Karakter som Følge af de ekstreme Klimaforhold og er derfor vanskelige at komme frem i, da Kommunikationsforholdene er, som Naturen har skabt dem. Bjærgene bestaar af et Virvar af Toppe, Højdeplateauer eller Højsletter, der ofte er skrækkeligt øde, kortere Kæder, der gennembrydes af Vadier, langs hvilke Klipperne staar stejle som Mure c. 1500 Meter til Vejrs.

Stierne gaar ofte paa Kanten af Fjældvægge, der staar stejlt ned til svimlende Afgrunde, saa det mindste Fejltrin betyder Døden. Wrede omtaler blændende hvide, tertiære Kalkslugter. Vadiernes Bund og Bjærgterrasserne er ofte dækket med en Labyrint af nedstyrtede Klippeblokke, hvorimellem

Karavanerne maa sno sig som igennem en indviklet By, og ofte antager de udvaskede Bjerge de mærkeligste Former, saa man tror at se Byer, Borge og Fæstninger for sig, hvor der kun er nøgne, forrevne Bjerge. Terrænet faar derved en overordentlig mystisk og hemmelighedsfuld Karakter, og det er ikke saa underligt, at Araberne befolker saadanne Egne med et uhyre Antal onde Aander, Djinner og Ghul, der spiller en saa stor Rolle i alle Muhammedaneres Fantasi som forøvrigt i deres Religion. Mange Steder vil Beduinerne ikke gøre Holdt paa Grund af Djinner og Ghuls Nærværelse. Særlig i Drypstenshulerne, som Bjærgene i Hadramaut skal være rige paa, holder Djinnerne til. I de videre Vadier (Floddale), hvor Bjærgmaterialet har kunnet modstaa destejle meteorologiske Forhold, bestaar Bunden af Sand og Kisel, og ligner i den tørre Tid en Sand- eller Grusslette. Den øvre Del af Vadierne er ofte bevokset med en tæt Djungel af tornede Buske gennemvævet af Slyngeplanter, der næsten er uigennemtrængelige. Her holder Tigerkatte, Pantere, Losser, Ulve, Sjakaler og Hyæner til, foruden de hyppige Røverbander og Arabernes onde Aander.

Uhyre almindelige i sydarabiske Bjerge er Thermalkilderne, varme Svovlkilder, baade ude ved Havet og i de indre Bjærgene. Flere skal springe som smaa Gejsere. De er meget skattet af de Indfødte, der omgiver dem med Cementbassiner og bruger dem til Bade. Tilstedeværelsen af de mange varme Kilder tyder paa tidligere vulkansk Virksomhed. Temperaturen i disse Kilder naar op til 60-70° C. Ligeledes tyder hyppige Jordskælv og Jordrystelser ogsaa paa latent Vulkanisme; men ogsaa paa Jordsammenstyrtninger i de af Regn udslede Kalkbjerge.

Arabien ligger som bekendt i det Bælte af Jorden, der henhører under de tørre Landes Kategori, et Bælte, der strækker sig fra det Indre af Kina over Tibet, Turkestan, Afghanistan, Persien, Arabien, Nordafrika med Sahara, afbrydes af Mississippi-Egnene og fortsætter atter i U. S. Cordillererne, Egne der i Hovedsagen ligger udenfor Rækkevidden af det Skybælte, der strækker sig om Jorden sydpaa til 35° nordl. Bredde, og ikke naas heller af Tropeskybæltet.

Det er allesammen Egne med en Sommerhede, der i Landenes Indre gaar op over 60° C. og ligeledes med stærk Vinterkulde, navnlig relativt set. En uhyre Tørke er i Hovedsagen typisk for dem alle i kun kort Afstand fra Kysten. Igennem disse

Egne gaar den thermiske Æquator, der jo ikke falder sammen med den geografiske, ligesom den thermiske Nordpol heller ikke falder sammen med den geografiske, men ligger i Nordøstsibirien. Aden, Makalla og Maskat gaar for at være rene Helveder i Henseende til Varmen. Men imidlertid ligger Kysterne af Arabien ganske anderledes gunstigt for Afsætning af de med Vanddamp ladede Monsunvinde end Sahara, Jordens hedeste Egn. Den største Del af Arabiens Kyster har ret høje Bjerge, og naar de dampfyldte, varme Vinde stryger ind mod de koldere Højder, giver det paa mange Steder Anledning til rigelig Fugtighed, hvad vi ved fra Hedjas og Jemen. En Del af denne Fugtighed trænger ogsaa ind i det Indre og under alle Omstændigheder i Form af Vadier eller underjordiske Løb.

Men for at komme tilbage til Sydkysten af Arabien, som vi her udelukkende vil beskæftige os med, da synes der ikke at finde nogen egentlig Vandmangel Sted. Mange Vadier ligger ganske vist tørre en stor Del af Aaret; men andre fører Vand stadig helt ud til Kysten, og flere Vadier beskrives som fulde af Fisk, hvad ikke kan finde Sted, hvis de løber tørre. Imidlertid falder Regnen saa uregelmæssig, at de Indfødte alle Steder maa have Vandreserver til de tørre Perioder. Allevegne i Bjærgene bygges derfor Bassins til Optagelse af Regn- og Flodvand til Drikkevand og anlægges Dæmninger, der tilbageholder Vadiernes Vand, som bruges til Irrigation af de dyrkede Bjærgterrasser. Foruden fra Vadierne faar de Indfødte Vand fra talrige Kilder i Grundens Fordybninger i Bjærgene, hvor det i Regntiden siver ned og er beskyttet mod den kolossale Fordampning, der finder Sted i disse Egne, hvor Tørken er saa intensiv, at den relative Fugtighed ofte næppe kan maales. Ved Kilderne er der anbragt en Stang eller et Reb med en Lædersæk, som de rejsende Karavaner kan trække Vand op med. Som allevegne i de tørre Regioner er drikkeligt Vand saa at sige en Helligdom, ja ofte en virkelig Helligdom for Muselmændene, idet Kilderne menes opstaaet ved, at en eller anden Helgen har hvilet paa Stedet, er blevet dræbt der etc. Det er derfor ikke underligt, at der her i Sydarabiens Bjerge bygges Kastellernær Kilden til Forsvar for denne. Saadanne skal findes rundt om i Hadramaut saavel som i Oman, og under en Kamp om Oasens Besiddelse lægges der mere Vægt paa at forsvare Kilderne end selve Byen.

Efter Wredes og von Maltzans Opgivelser synes der i al Almindelighed ikke at være nogen Vanskelighed hverken for Indfødte eller for Rejsende paa Syd-Arabiens Kyst i Bjærglandet fra Aden til hen mod Djebel Masirah (Djebel = Bjærg) at skaffe sig Vand til Mennesker og Dyr, hvorimod Kysten fra dette Punkt til henad Oman maa skønnes at være praktisk talt øde, vandløs og næsten uden Vegetation. Hvad den store Ørken Nord for det smalle sydarabiske Kystbjærgbælte imellem Jemen, Nedjed og Oman, angaar, da har vi kun en Udtalelse at holde os til, nemlig Wredes, hvori han anfører, at man mod Nord ser ud over et komplet øde Sandhav. Han har kun staaet paa Randen af det, hvor han foretog sig mærkelige Dybdelodning, hvorunder hans Lod forsvandt dybt nede i det løse Sand, en Beretning, som alle Geografer studser over, forøvrigt den eneste af Wredes Beskrivelser, man ikke fæster Lid til. Som bekendt blev han ved sin Hjemkomst anset for en Svindler, og først efter sin Død blev han rehabiliteret.

Imidlertid forlyder det fra Kystegnene, at Beduiner kommer baade Nord og Øst fra igennem Ørkenen til Kysterne ved Aden og i Oman, saa muligvis er Ørkenen ikke, trods sit afskrækkende Udseende, saa uigennemtrængelig endda. Om end der ikke findes Oaser med Palmer etc. i denne Ørken, der er saa stor som Spanien, saa vil jeg dog være tilbøjelig til at tro, at der i den findes Pletter, hvor Vandet samler sig i Undergrunden ligesom i Sahara, hvor der altsaa i relativ ringe Dybde findes Vand, der beskyttes af Sandlaget mod Fordampning, og hvor der fra ældre Tid er Brønde, som Karavanerne kan betjene sig af, og ligeledes til visse Tider af Aaret Græsgange tilstrækkelige til, at Kameler og Dromedarer kan føre Folk sikkert igennem. I Egne i Sahara mener man at have konstateret, at det ikke regner i 9 Aar i Træk, hvorefter der falder nogen Regn i de 3 næste Aar, og i disse Egne er man dog i Stand til at naa Grundvand under Sandlaget. Muligvis er noget lignende Tilfældet med Syd-Arabiens Ørken. Arabien ligger under alle Omstændigheder sikkert gunstigere for at faa Vand ind over sig fra Monsunerne end Sahara, der jo overalt kan berejses af kyndige Ørkenrejsende. Grunden til, at saavel Ørkenen som de omgivende Kystlande er saa lidet kendt af Europæerne, ligger i Frygten for Befolkningen og i, at der økonomisk set er forholdsvis lidt at vinde i Arabien som Helhed. I Syd-Arabien er det en almindelig Tro,

at Ørkenen mod Nord, der gaar under forskellige Navne, gemmer store Skatte, hvilket rimeligvis er mere end tvivlsomt.

Hele Arabien er i Henseende til Regn under Indflydelse af Monsunvindene. Nordøstmonsunen begynder i det arabiske Hav i Slutningen af Oktober, blæser med stor Regelmæssighed og giver sjælden Byger. I November og December blæser den kraftigst og hører op med at blæse regelmæssig i Marts og April. Sydvestmonsunen begynder i Slutningen af Marts. Fra Juni af er den stærk og stormende fra W. S. W.—S. W.—S. S. W. og er ledsaget af en sval, skyet Luft og vedholdende Regnskyl. I September hører Monsunen helt op, hvorefter kommer Vindstille, og hverken Land- eller Søvinde mærkes. Af det yderste Sydterræn i Arabien faar man det Indtryk, at dets Indre faar rigelig Sommerregn. Næsten hver Sommerdag bringer et Uvejr. Landskaberne Yafia og Hadramaut kan som tropiske Højbjærglande sammenlignes med Abyssinien, skriver Hann i sin Klimatologi. Kystranden er tør, og Overgangen til det regnrige Indre synes at være smal. Regnen er meget uregelmæssig fordelt. Af to Steder, der kan ligge i en Afstand fra hinanden af to Timers Marche, kan det ene have Sommerregn, medens det andet ikke Regn i aarevis.

Regnen falder altid i frygtelige Skybrud. Pludselig formørkes Himlen af sorte Cumulu-Nimbus eller snarere Strato-Nimbus, Lynene knitrer i det uendelige, og Tordenen gør en Helvedes Larm i Bjærgene, hvorefter Vandet vælter ned i Strømme, fylder Vadierne, der udvasker Bjærgene og river Sten, Klippeblokke og Træer med sig ned i deres nedre Senge eller ud over Terrasserne. Tørre Lavninger forvandles i faa Øjeblikke til Søer, hvorved disse voldsomme Regnskyl er meget farlige for Befolkningen og deres Kvæg, der især for det sidstes Vedkommende ofte drukner eller sønderslaas i de pludselig svulmende Vadiers rasende Vandmasser. Saasnart et Skybrud er i Anmarche, lyder der derfor Advarselsraab alle vegne fra. Ligesaa pludselig som Skybruddet falder, holder det ogsaa op. I faa Minutter er de larmende Vadiers Vand forsvundet, Søerne tømt, Solen brænder som sædvanlig, og man gaar tørskoet paa den stenede Bund i Flodsengene. Ligesom i Oman indtræffer nu og da cycloniske Storme, der efterfulgt af Regnskyl anretter megen Elendighed og Ødelæggelse paa Byer og Marker.

Ligesom Klimaet i det hele er forskelligt i Bjærgene og ofte har en ganske lokal Karakter,

saaledes ogsaa i Syd-Arabien. Der findes Højsletter med et raat og barsk Klima og Dale og Terrasser med et ret tempereret og behageligt Klima. I Almindelighed er Klimaet i Henseende til Temperaturen meget hedt, og Solen brænder ned med frygtelig Kraft og reflekteres fra de glatte Klipper, hvide Kalkbjerge og lyse Sandklitter, saa det skærer igennem Hjernen paa Evropæeren. Temperaturen stiger ikke sjælden om Sommeren til 50—60° C. Paa den anden Side noterede Wrede en Julidag ved Kysten 19° C. om Morgen, 25° ved Middagstid og 23° om Aftenen. I de indre Bjerge synes Temperaturen som Regel ved Middagstid ikke at være højere end fra 30—40° C., d. v. s. som i Tunis eller Bokhara; men iøvrigt er Temperaturen selvfølgelig forskellig efter Højden, Dalenes Retning og Terrassernes mere eller mindre gunstige Beliggenhed. Som i alle tørre Egne: Sahara og Centralasien etc., falder Temperaturen meget stærk og hurtigt ved Nattens Frembrud, og før Solopgang vaagner man op stivnet af Kulde for kort efter at blive gennemstegt. Værst er Heden, naar Vinden blæser ind fra Ørkenen. I saa Fald stiger Temperaturen til over 50° C. Nætterne er vidunderlig klare, og fra den dyblaa Himmel straalet et Stjernehav, som kun ses i den Art Egne. Fraregnet den ganske smalle, tørre Kystzone deler von Maltzan efter Vegetationen det Indre i fire klimatiske Zoner. Den laveste er Kaffe-zonen med udmærket Kaffe, derefter Mellembjærgene, hvor Kaffen ikke dyrkes, men derimod producerer Tobak, Bomuld og Indigo (Dadlerne hører op i 1200 Meters Højde.) De gunstigt liggende Højsletter er de egentlige Kornkamre. Højbjærgene har nordiske Kornsorter som Havre og Byg.

Som Følge af de særlige meteorologiske Forhold i Forbindelse med Bjærgmaterialets større eller mindre Modstandskraft mod disse finder vi i Syd-Arabien som i andre aride Bjærgegne Terrænet mishandlet, omdannet, sønderrevet i en Grad, som man ikke kender i Bjærglande med mere jævnt fordelt Fugtighed paa hele Aaret, hvorved Vegetationen paabyder jævnere og langsommere Overgange i Udviklingen. Det aride Bjærgland byder ved sine vekslende Former, som Klimaet ligefrem synes at have moret sig med at frembringe, en uendelig Variation, der gør, at et ofte ganske øde Land slet ikke føles øde.

Efter Wredes Opgivelser vandrer man ved Kysten, snart i hvide Flyvesandsklitter, snart paa Randen af en sønderædt Klippeskraant, og videre ind over

Hadramaut mod Nord igennem tørre Vadiers Senge, der minder om store gruslagte Pladser, op igennem snævre Klippespalter, der igen aabner Udsigt til Højdale med tæt Djungelvegetation langs Vadierne, over store Terrasser med Byer og Marker, der afveksler med et Terræn, opfyldt med nedstyrtede Klippeblokke, over Højsletter, hvor Flyvesandet har samlet sig i Klitter, og hvor der ikke fjærnt fra disse ligger Sletter, bevokset med et Væld af Urter, hvor Nomaderne driver om. Fra den ene Vadi til den anden og fra Afsats til Afsats slynger Stierne sig omkring mørke isolerede Toppe, langs dybe Afgrunde, igennem Terræn med et Kaos af søndersprængte Bjærgmasser, der i deres Form minder om Byer og Fæstninger.

Usundt kan man i Almindelighed ikke anse Klimaet i Syd-Arabien for, dertil er det for tørt. Tværtimod siges det af de Indfødte, at mange Dale, særlig de der er bevokset med aromatiske Urter, er overordentlig sunde, saa sunde, at mange Folk bliver 100 Aar gamle. Nogen Malaria findes vistnok hist og her. Hvad Befolkningen særlig lider af, er Rheumatisme og Øjensygdomme. De sidste skal være overordentlig talrige, saaledes at de fleste Familier har en Blind eller en saa godt som. Det er den straalende Sol, Støv og Mangel paa Hygiejne, der foraarsager Sygdommene.

Hvis man saa Hadramaut fra Luften, vilde Landskabet vel nok tegne sig som øde, steril Ørken, men ved nærmere Eftersyn vil der vise sig mange smaa, grønne Pletter i det store almindelige Øde; thi trods den uregelmæssige Regnfordeling paa Aaret er der paa mange Steder en ret rig naturlig Vegetation og særlig en kunstig, hvor Irrigation kan foretages. Den sidste kan sikkert ved bedre Administration udvides ganske betydeligt, da Jorden som Regel er frugtbar nok, blot den faar Vand. Og kommer der Ro i Landet under britisk Styre, vil sikkert en stor Opgang kunne ventes.

Af naturlig Vegetation skal nævnes, at mange udyrkede Højsletter, Terrasser og Bjærgskraaninger er bevokset med udmærket Græs og særlig med et Væld af aromatiske Urter, der udspreder en vidunderlig Duft. Her har de Indfødte deres Overdrev, hvor særlig Kvinderne driver om med deres store Faare- og Gedeflokke. Skrænterne er ofte dækket af Lavendel, Jasmin, Ricinus og Balsam, den berømte Mekka-Balsam. Endvidere findes mange Giftplanter. I Vadiernes Djungel er Mimosearter almindelige, heriblandt den følsomme Mimose, som Araberne

tror er beboet af en ond Aand, mange tornede Buske, Aloé, Euphorbia, Akasier etc. Hvor Kilderne springer ud af Bjærgene, ogsaa de varme Kilder, der ledes i Kanaler ned over Terrasserne, vokser der Plataner, Sykomorer og Drageblodtræer, de sidste har faaet deres Navn af, at den hvide Saft, der flyder ud af dem, naar man trækker en Gren af, fortykkes og bliver mørkerød i Luften.

Kysten er ofte ganske vegetationsløs; men den i tørre Egne saa almindelige Tamerix træffes dog ofte sammen med enkelte Dompalmer, der rager op af Flyvesandet. Inde i Dalslugterne, hvor Grundvandet er tilstrækkeligt, findes mange og ofte store Lunde af Kokos- og Daddelpalmer, og de sidste findes i saa godt som alle Oaser i Hadramaut.

Af de sparsomme Meddelelser, vi har at holde os til, faar vi ud af, at der findes en Mængde større og mindre beboede Pladser i Hadramauts Bjærg og endog af større Byer eller Oaser ikke saa faa. Wrede nævner saaledes Byer paa 15,000, 10,000, 6000, 5000 Indbyggere, og endog 20,000 Indbyggere skal Byen Schibam have. Desuden træffer man i Bjærgene med forholdsvis korte Mellemrum paa større Landsbyer, hvorefter maa sluttes, at Hadramaut ikke er saa daarligt et Land endda.

Mange Oaser har da ogsaa som Følge af den talrige Befolkning eller rettere omvendt en betydelig Udstrækning, og den kunstige Vanding, der alle Vegne er nødvendig, skal paa mange Steder være udmærket arrangeret. Dæmninger til Opstemning af Vandet og Kanalerne er vel anlagte, og de fleste Steder synes man at omgive de irrigerede Marker med Diger, indenfor hvilke talrige Render til Spredning af Vandet krydses. Cisterner til Optagelse af Vand og Bassins hugget ind i Klipperne eller bygget op af Cement findes i stort Antal ved alle Byer. Oaserne har da ofte en betydelig Kulturvegetation. Langs Kanalerne gror en yppig Vegetation af Tamarix, Mimoser, Plataner, Akasier og Sykomorer. I velbeliggende Oaser findes store Lunde med Kokos- og Daddelpalmer, der skal ialt være 130 Arter Daddelpalmer i Arabien, og især i Sultanernes og Scherifernes Haver trives et Væld af Bananer, Aprikoser, Citroner, Vindruer, Tamarinder (af Tamar = Daddel og Hind = Indien) Mango, Figner, Kvæder, Mandler og Blommer. Desuden dyrkes mange Slags Grønsager: Meloner, Løg, Linser, Ræddiker, Persille, Bønner, Agurker, Lupiner og Græskar. Den faste Befolkning lever som Bønder af Ager- og Havebrug eller som Halvnomader, idet de ved Siden af Ager-

bruget har deres Faare- og Gedejorder gaaende paa Overdrevene i Bjærgene, der ikke egner sig til, eller som ikke er taget i Besiddelse til Agerbrug. Paa de vandede Marker dyrkes Hvede, Byg, Sesam, Durrah, Tobak, Bomuld, Sukkerrør, Indigo og Lucerne, for ikke at glemme Kaffen der plantes i Højder fra 400-1300 m.

Landet er delt imellem et Utal af Sultaner, Scheriffer eller Scheiker, ofte en i hver lille By eller Landsby. Flere saadanne adlyder dog eller staa under en af de mægtigere i større Byer. Mange af dem har aldeles ingen Myndighed ud over den Respekt, deres Person maatte indgyde deres Landsmænd. Hvis de har nogen Myndighed, haandhæves den ofte paa en meget brutal Maade. Sultanerne har ofte deres stærkt befæstede Borg »El Arr« paa et dominerende Punkt udenfor Oasen, og i Tilfælde af at Afgiften ikke betales i rette Tid eller i det rette Kvantum til Sultanen, lader han ganske simpelt Byen beskyde, hvilket Beboerne iøvrigt finder rimeligt. Det hele er Usikkerheden i Landet stor. Paa Rejser i Landet bliver den Fremmede, ikke alene Evropæeren, men ogsaa den bofaste Befolkning, antastet af pludselig opdukkende Bander, der kræver Vejpenge »El Ghaffar«, for at man kan faa Lov til at passere.

Alle Byer, selv smaa Landsbyer, er som Regel befæstet med Mure og Taarne eller har i det mindste et Kastel, og rundt om i Landet træffer man paa Borge og navnlig paa Masser af Vagttaarne, ved hvilke altid findes en Cisterne, der ofte er dækket med en Kuppel, for at Vandet ikke skal fordampe eller forurennes. I Parentes bemærket er disse Vandbeholdere som Regel hjemstøgt af en Mængde Blodigler. Selv Husene i Oaserne er oftest indrettet til Forsvar mod de idelige Plyndringer og forsynet med Skydehuller. Alle er forsynet med Vaaben. Enhver Købmand i Basaren har en Bøsse og Dolk, og i mange Huse findes store Arsenaler af Bøsser, Lanser, Skjolde og Sabler. Den Fremmede, der nærmer sig et beboet Sted, maa være forsigtig med at anmelde sig i Tide, da han ellers risikerer at blive beskudt af de Indfødte, der ser en Fjende i den Ankommende.

Byerne ligger som Regel meget malerisk i Bjærgene, hvor deres Minareter rager op imellem Palmerne, og de grønne Marker stikker grelt af mod de nøgne Klipper. Husene er væsentligst bygget af lufttørrede Tegl, enkelte har Stenfundamenter, nogle faa af brændte Tegl, hvorefter oftest Moskéerne med

deres Minareter, af hvilke der i flere Byer skal være 3 foruden et stort Antal Bedehuse og Helgengrave. De sidste finder man strøet over hele det beboede Land ligesom f. Eks. i Algerien og Tunesien, hvor disse med Kupler forsynede smaa kaldede Gravkamre lyser frem overalt. Husene har som Regel 2-3 Etager, ja enkelte endog 4-5 Etager, de fleste har flade Tage; men mange er dækket med Kuppeltag, der bedre modstaar baade Regn, Støvstorm og Varme og navnlig ikke kræver Anvendelse af Trækonstruktioner, hvad Manglen paa Gavntømmer i Almindelighed gør ønskelig. Sultarnes Boliger er udvendig prydet med Horn af Stenbukke og Gazeller, et Tegn paa Styrke, der almindelig bruges i alle islamiske Lande. Det er imidlertid et Symbol, der gaar langt længere tilbage i Tiden end Islam. Indgangen til Husene sker igennem en diminutiv Aabning, der lukkes af en Trædør, som undertiden er forsynet med Udskæringer. Rummene i Husene er blottet for Møbler med Undtagelse af et Vægskab, man hist og her finder. Gulvene er belagt med Maatter, og naar det gaar højt med persiske Tæpper. Udstyrelsen af Boligerne er i det hele meget spartansk, og selv Moskéerne er som Regel udekorerede.

I de større Byer findes Basarer, hvor Kobbersmede, Farvere, Sølvsmide, Pottemagere, Vævere og Saddelmagere har deres særlige Kvarterer, men Industrien skal være meget ringe. Af Produkter kan nævnes Durrahmaatter og Tøjer, vævet af Gedgehaar og Bomuld. Kun ganske faa Steder finder man Brolægning i Gaderne, hvor der ofte skal herske et grænseløst Svineri, som i fugtige Lande vilde gøre Byen til en Pesthule, men her kan tolereres uden særlig Fare paa Grund af det tørre Klima.

Ligesom med Brolægningen, saaledes gaar det ogsaa med Vejanlæggene. Vejene er kun tiltraadte Passager, og Stenbroer eksisterer ikke, men kun Broer af Palmestammer. Baade den lokale Handel og den med de omliggende Lande er dog ret betydelig. Handelskaravaner, Kafila, paa flere Hundrede Dromedarer møder man idelig i det Indre af Landet og paa Vej til Kysten. I Hovedbyen Makalla drives stor Forretning med Afrika og Indien, som den Fremmede straks faar Indtryk af ved at se de mange Somalier, Abyssiniere, Negere og Hinduer, der bor i Udkanten af Makalla og vestpaa i Hadramaut i alle større Byer.

Blandt de Indfødtes Husdyr, spiller Kamelen

og Dromedaren en overordentlig stor Rolle; thi uden den vilde Araberne staa uden Samfærdselsmidler. Skønt Slettedyr gaar de udmærket i Bjærgene, hvilket jeg forøvrigt personlig har erfaret baade i Asiens og i Afrikas Bjerge. Kun i fugtigt Vejr, naar Bjærgstierne er fedtede, maa Rejsen med dem helt indstilles, da det er umuligt for en Kamelfod at faa Fodfæste. De behandles med Omhu, og det falder ikke en Araber ind at slaa sin Kamel, næppe at skænde paa den, men derimod søger han at stimulere den ved opmuntrende Tiltale. Af andre Husdyr skal nævnes Æsler, Faar og Geder.

Af vilde Dyr har vi allerede nævnt en Del. Hertil kan føjes Harer og Gazeller, der ofte er en Plage for Oaserne, hvor de æder af Durrahmarkerne. Af Firben findes forskellige Arter og meget talrige fra de mindste til de meget store Ørkenfirben. De gule Firben spises af de Indfødte, ligesom Tilfældet er i Saharas Oaser, og Skindene af de større anvendes til Punge og lignende. Af ubehagelige Dyr skal nævnes Slangerne, der er ret talrige, og hvoraf findes mange giftige Arter, samt Skorpionerne. Græshopperne er tit en Plage for Agerbrugeren, paa den anden Side bruges de store som Fødemiddel.

Hvad Befolkningen i Sydarabien angaar, da er Forholdet et andet end i Nord- og Centralarabien, idet Beduinerne ikke har den Betydning i Jemen og Hadramaut, som de har i Hedjas og Nedjed. I Sydarabien er det de uafhængige Stammer, der udgør den herskende Klasse, d. v. s. de frie Stammer, de saakaldte Kabail, der er fast bosiddende. Det er altsaa i Hovedsagen fastboende Bønder, der bor i Hadramaut, og Antallet af Nomader er forholdsvis ringe. Bønderne driver ofte en Slags Halvnomadisme, idet de har deres Faare- og Gedejorder gaaende under særlige Opsyn i de udyrkede Bjærgene. Beduinerne er de fattigste, men det er frie Stammer, der er ligestillet med de Bosiddendes. Fra gammel Tid findes desuden en Slags Livegne hos de frie Stammer, og holdes en Del Negerslaver. Ligesom i andre muhammedanske Egne udgør Scheriferne, der paastaar at stamme direkte fra Profeten, en Art religiøs Adel, og som en Slags Overklasse findes ogsaa i Syd-Arabien de saakaldte Meschaich, der foregiver at stamme fra visse islamiske Helgener. Til de laveste Klasser hører Jøderne, hvoraf der findes en stor Del. Ligesom i andre muhammedanske Egne, i hvilke de overalt findes fra gammel Tid, er de, om ikke en hadet, saa i det mindste altid

en foragtet Race; men de taales, fordi de er ret uundværlige for Araberne, der ikke anser det for passende at give sig af med Haandværk. I Sydarabien har Jøderne i Stedet for Handel slaaet sig paa Haandværk og optræder som Murere, Garvere, Vævere, Farvere, Skomagere, Skrædere og især som Metalarbejdere. Det er dem, der har hele Sydarabiens Industri i deres Hænder, og alle de fine Vaaben og Smykker, som Araberne og deres Kvinder i høj Grad skatter, tilvirkes udelukkende af Jøder. Det er en Selvfølge, at Evropeerne heller ikke er velset her, og Benævnelser som »Dschinss el Kelb« = Hundeslæggt, »Kafir« = Vantro og Râfidhy = Kætter er almindelig anvendt paa dem af de Indfødte.

Der findes mange forskellige Stammer i Hadramaut, af hvilke flere sætter Pris paa at nedlede deres Herkomst fra Noah. At blive udstødt af sin Stamme er en forfærdelig Straf, da Vedkommende ikke kan optages i en anden Stamme, og alt bliver taget fra ham, endog hans Kvinder. I tre Dage efter Udstødelsen maa han ikke forfølges, han søger da Tilflugt i Bjærgene, hvor han sammen med ligestillede danner Røverbander. Religionen er udelukkende den muhammedanske blandt Araberne; men der gives forskellige religiøse Sekter, der dog alle som ellers under Islam holder de fem daglige Bønner. Befolkningen er overordentlig overtroisk, De før omtalte Aander, som Hadramaut vrimer af, spiller en stor Rolle, og paa mange Steder vil Beduinerne ikke gøre Holdt om Natten af Hensyn til Djinner og Ghul. Det samme erfarede jeg personlig i Khiva, hvor Aanderne evindeligt var os i Vejen; i mindre Grad i Bokhara og det øvrige Centralasien. Folk med rødt Haar er ikke velset i Hadramaut, og at skræve over en Beduin er det samme som at overføre alle ens Svagheder paa ham. At bære Overskæg betragtes som Mækruh (uanstændigt).

Det er en almindelig Skik i Hadramaut, at Kvinderne arbejder, medens Mændene driver. De ugifte Kvinder gaar som Regel utilslørede, dog synes det at være forskelligt i de forskellige Distrikter. De gifte gaar tilslørede. De ofrer alle betydeligt paa Forfængelighedens Alter. Unge Kvinder bærer ofte røde Bukser og lyseblaa Skørter, belæsser sig efter Evne med Smykker: Sølv- og Messingringe om Arme og Ben, mange Ringe i Ørene og endog i Næsen. Frisuren sættes flere Steder op i Kugler, der indflettes med Tøj og oversmøres med en Gummiopløsning. Ofte males Haaret. Om Hovedet anbringes farvede Baand, hvori hænger Metalhylstre til skrevne Amu-

letter. Nogle maler Hals, Arme og Fødder gule, medens Ansigtet bemales med røde og indigoblaa Blomster. Baade Mænd og Kvinder sværter Øjnene med Antimonpulver eller Kul, en Skik der er almindelig i alle islamiske Lande, og som forøvrigt ikke alene er en Pynt, men skal skærme Øjnene mod Solen. Børn gaar som smaa helt nøgne til det 4. Aar. Hovedet rages saaledes, at der kun hænger en Dusk i Panden eller en over begge Tindinger. Naar de bliver ældre, faar de en Skjorte paa, og en Amulet hænges om Halsen paa dem.

Beduinkvinderne gaar utilslørede, og baade de og Mændene løber barfodet om paa de nøgne Klipper uden at generes heraf. Sandalerne bærer de i Haanden og tager dem kun paa i tornet Buskads. Hver Morgen gnider de sig ind i Smør og Olie, da Huden ellers ikke kan taale det tørre Klima. Beduinkonerne, hvis væsenlige Hverv det er at passe Hjordene, gaar klædt i en grov, brun Uldsærk med korte Ærmer. Om Livet har de et Læderbælte, prydet med Messingringe og Porcellænsmuslinger, hvori bæres en Økse til at hugge Brænde med. Bukserne er snævre og lavet af blaat Bomuldstøj. Om Arme og Ben bæres Messingringe, ligeledes Ringe i Næse og Øren, samt om Halsen Glaskoralkæder. De smaa Børn bærer de i en Kurv paa Ryggen.

Baade de fastboende og Beduinerne er overordentlig nysgerrige, naar der kommer Fremmede, og Beduinerne skal være i høj Grad sluddervorne. Alle presser for Penge, hvor den Fremmede viser sig. Er man velkommen, hilses der i det uendelige og kyskes paa Hænderne. Hos de velstillede vasker en Slave Gæstens Fødder og gnider dem ind i Olie, hvorefter serveres Kaffe og Dadler. Kaffe og Tobak er Nydelsesmidler, som de Indfødte anvender saa ofte, de kan komme til det. Kaffen stødes sammen med Ingefær.

Af Fødemidler skal ellers nævnes Brød, der bages paa udbrændte Trækul, Smør, der laves ved at ryste Mælken i en Blære eller Lædersæk, Sesamolie, Dadler og andre Frugter samt Fisk. Paa Rejser medføres altid Mel, Dadler, Smør, Ingefær og Hajfiskefiner i Lædersække, selv Kamelerne spiser gerne saltede Fisk.

Trods de mange Brønde og Cisterner i Hadramaut, der oprettes for manges Vedkommende ved, at rige Folk efter deres Død testamenterer Penge til Bygningen og Vedligeholdelsen af dem, maa der dog paa sine Steder medføres Vand paa Rejser.

Dette transporteres af de Indfødte som i alle tørre Egne i Lædersække.

Til Festmaaltider slagtes Faar, der undertiden steges helt, efter at man i Forvejen har rensat Indvoldene ved at blæse igennem Anus. Undertiden ædes Kødet raat.

Ægteskabs Indgaaelse i Hadramaut foregaar paa samme Vis i Hovedsagen som i andre muhammedanske Lande. Hustruen erhverves ved Køb, og Ægteskaberne er særlig i Hadramaut meget løse, ligesom Sæderne i det hele skal være laxe. Skilsmisser er meget lette at opnaa, hvad naturligvis ikke højner Moralen. Blandt de Indfødtes Underholdningsemner skal nævnes deres Spil paa simple Strenginstrumenter, der enten spilles som en Art Violin eller Guitar, Dans og Sange. De sidste er mest af erotisk eller panegyrisk Art; de er raa, men harmoniske.

Hvad den gamle Tid i Hadramaut angaar, skal der være fundet Spor af sabæisk og himjarisk Kultur, særlig en Del himjariske Indskrifter. Dette Spørgsmaal, der dog kun i Periferien vedrører Geograferne, er imidlertid endnu mindre undersøgt end de geografiske Forhold, der i denne lille Opsats kun er skildret i ganske løs Oversigtsform.

Literatur: Freiherr von Maltzan, Reisen in Arabien I Bd. Reise nach Südarabien. II Bd. Adolph von Wrede's Reise in Hadramaut, Braunschweig 1873. Rectus Haandbog. Hann's Klimatologie 1908. Bahnson, Etnografien 1900: H. J. Carter, Memoir of the Geology of South Arabia, Journ. Bombay Br. R. A. S. 1852. Defflers, Reise nach Hadramaut, Pet. Mitt 1890. Leo Hirsch, Reisen in Süd-Arabien. D. H. Müller, Die Burgen und Schlösser Süd-Arabiens, Akad. d. Viss. 1879-80. J. R. Wellsted, Travels in Arabia, London 1838. Th. Bent, Exploration of Hadramaut, Nature Vol. 50. E. Elson, Shehr und Makallah an der Südküste von Arabien. Leo Hirsch, Ein Aufenthalt in Makalla, Globus 1897.

Den første danske Undersøgelsesekspedition til Diskobugt 1727.

Ved

H. Ostermann.

Efter gentagne Uheld med Besejlingen, Kolo-niens Forsyning og Handelen med de Indfødte opgav »Det Bergenske Compagnie«, som var stiftet 1720 paa Hans Egedes Initiativ, efter 6 Aars Virksomhed Ævret og »havde gandske frasagd sig den Grønlandske Handel og Besejling, saa som de havde sat alt for meget derpaa, uden at vente nogen Erstatning derfor igen«.

Til alt Held bestemte Frederik IV sig til foreløbig »at fortsætte Verket«. Men for at faa fastere Grund under Fødderne udsendtes 1727 »ogsaa med Skibet, efter Kongelig Ordre, en Commissionair, som skulde undersøge det Grønlandske Væsen«.

(Hans Egede: Omstændelig Relation 223-24).

Denne »Commissionair« hed (ifl. egen Underskrift) Christopher Jessen Pettersøn, og hans Hovedhverv var at undersøge, »om Landet Grønland med nogen Success kunde drives, Eller om Colonien tilbage schulle forfløttes«. Ved sin Ankomst til »Haabets Colonie« traadte han straks i Forbindelse

med »Raadet«, hvis Medlemmer, »Overhovedet« Hans Egede, Missionær Alb. Topp¹⁾, »Bogholderen« (Købmanden) Jac. Geelmuyden²⁾ og Assistenten Mathias Andr. Fersleff³⁾, hver for sig afgav vidtløftige Betænkninger, tildels formulerede som Svar paa en Række af Kommissionæren stillede Spørgsmaal⁴⁾. De var enige i Hovedsagen, nemlig at »Værket burde fortsættes«, omend der i Enkelt-hederne var nogen Divergens.

En af Pettersøns Opgaver var at faa »om viides nogen Underretning om Landets Beskaffenhed, og Tilstand ungefehr paa 68 eller 69 Grader eller

¹⁾ * 1697, i Grønland 1723-27, † 1742 som præst i Bergen.

²⁾ * 1705, i Grønland 1721-42, † 1768 som købmand i Grimstad.

³⁾ * 1697, i Grønland 1723-39, † 1763 som borgmester i Helsingør.

⁴⁾ De findes alle i en verificeret udskrift af »Raadets Protocoll« i Rigsarkivet. Et par af disse betænkninger giver interessante beskrivelser af landet og fortjener ved lejlighed at offentliggøres.